

UVESTGIEU DA CUIRA

Dus vicaris demissiuneschan

Suenter esser stà mo dus onns en uffizi demissiunescha il vicari general per la regiun Grischun, *Jürg Stuker*. Sco ch'el ha ditg al center da medias kath.ch laschia el encrescher per la lavur concreta en la plaiv ed ils contacts. Sin la dumonda sch'igl haja dà conflicts en il ordinariat, ha el ditg na. El haja gi ina buna relaziun cun l'investg *Joseph Maria Bonnemain*, cun il cussegl da la diocesa e cun tut ils collavurats. Era cun las estructuras dualas n'haja el gi nagins problems. Sco kath.ch scriva, haja dà vuschs che pretendian che *Jürg Stuker* na saja betg stà adattà per quest uffizi. Sco ch'el ha ditg sez saja ses interess e sia motivaziun en la lavur concreta en la plaiv. Era suenter dus onns demissiunescha *Andreas Fuchs* sco vicari da l'investg. Er el vul reprendre la lavur da pastoraziun en ina plaiv. En tut è el stà 12 onns en il ordinariat. Er el ha negà la dumonda sch'igl haja dà conflicts. Plinavant ha *Andreas Fuchs* confermà envers kath.ch ch'el na vegnia er betg pli ad operar sco canoni. (rtr/fmr)

CHASA EDITURA RUMANTSCHA

Vendì bunamain 3000 cudeschs

A sia radunanza generala ha la Chasa Editura Rumantscha (CER) preschentà venderdi passà il rapport e quint annual da l'onn 2022. Ins saja fitg cuntent cun l'onn passà, resulta ord ina comunicaziun a las medias. L'onn 2022 haja la CER edi tschintg publicaziuns novas e plirs e-books. Legraivel saja l'intermediaziun da duas ediziuns en licenza, quai vul dir: ovras rumantschas da la CER en vegnidas publicadas en autras linguas (tudestg ed englais), quai che muntia in'impurtanta irradiaziun da litteratura e lingua rumantscha. La vendita è stada cun 2982 cudeschs pli auta che l'onn precedent (2021: 2797 ex.). L'avrigl duessan cumparair poesias da *Jessica Zuan*. (cdm/fmr)

CLAUSTRA

Glisch verda per la zona da tempo 30

Glisch verda per la zona tempo 30 sin la via tranter Claustra Plaz e Claustra Vitg. Il cussegl communal da Claustra desista da trair vivant ina decisiun da la Dretgira administrativa grischuna. La maioritad è stada da l'avis ch'in recurs al Tribunal federal avess strusch schanzas, sco la vischnanca scriva. La vischnanca quinta che la zona tempo 30 a Claustra è realisada fin la fin da l'onn. (rtr/fmr)

FAVUGN

Nova porschida per structures dal di

A partir dal proxim onn da scola porscha la vischnanca da Favugn structures dal di per la scola primara. La radunanza communal ha concedi in credit da 152 000 francs. La porschida cumpiglia er l'accompagnament durant las vacanzas. Il president dal cussegl da scola *Ursin Widmer* ha infurmà davart ponderaziuns dad engrondir l'areal da scola. I d'ovria urgentamain dapli spazi per las radund 400 scolaras e scolars. L'atun vul la suprastanza communal preschentar in project per ina nova scolina ed in spazi per ina gruppa da giu e dumandar in credit da construcziun. (rtr/fmr)

«ADHS n'è betg ina malsogna»

La Caritas dal Grischun tematisescha ADHS (sindrom da deficit da l'attenziun cun iperactividad). Il psichiater Heiner Lachenmeier, expert sin il champ da ADHS referescha a Cuira davart il sindrom tar creschids. En discurs cun la FMR accentuescha el ch'i na sa tractia betg d'ina malsogna, mabain d'ina disposiziun ervavla che pertutgia er ils creschids.

MARTIN GABRIEL/FMR

Da la lectura davart il tema ADHS en pliras medias resorta tranter auter che ADHS vegnia numnà in handicap. En in auter lieu statt scrit che persunas cun ADHS sajan umans da spiert liber cun talents spezialis. E tge vala ussa? Segir è ch'il sindrom da deficit da l'attenziun cun iperactividad ADHS polarisescha en la publicitad. La Caritas dal Grischun vul contribuir ad ina discussiun averta davart il tema. ADHS pertutgia pia betg mo uffants, mabain era creschids. Cun ina saira da referat, film e discussiun vegn empruvà da chattar respostas a las dumondas da pertutgads, confamigliars, persunas da la medischna e da la tgira.

Difficultads da sa concentrar ed iperactividad

Referat a Cuira è il psichiater *Heiner Lachenmeier* (guarda box). El di, ch'el sez saja pertutgà da l'ADHS. Quai na saja dentant nagina malsogna. Heiner Lachenmeier discorra d'ina disposiziun che possia avair avantats e disavantats. ADHS haja dus sintoms marcants. Quai sajan difficultads da sa concentrar ed iperactividad: «Tar ina persuna cun ADHS na vegnan las datas ed ils patratgs recepids betg prefiltrads automaticamain en patratgs impurtants e patratgs nunimpurtants. Las funcziuns executivas da la capaciad da pensar en bain avant maun, ma l'indriz da cumond da las funcziuns executivas è limità tar ina persuna cun ADHS.» La promoziun da las funcziuns executivas che manchian possian vegnir promovidas cun medicaments. Impurtant sper ils medicaments saja dentant l'accompagnament

L'ADHS pertutgia uffants e creschids, umens e dunnas. Medicaments en ina da pliras pussaivladads da tractar il sindrom.

FOTO JULIAN STRATENSCULTE/KEYSTONE

entras carstgauns, uschia l'expert da ADHS Heiner Lachenmeier.

Accumulaziun dals patratgs chaschuna caos

«Las opiniuns dals medis en differentas», di il psichiater Heiner Lachenmeier. «I dat ina gruppa che considerescha ADHS sco malsogna e cunquai sco problem da sanadad. L'autra gruppa da medis – ed jau appartegn a quella – di che l'ADHS saja ina varianta dal esser uman cun avantats e disavantats.» Heiner Lachenmeier numna ils disavantats ina mancanza da las capacitads da filtrar ils patratgs. Perquai ch'ils patratgs s'accumuleschan crodia la pertutgada u il pertutgà dal sindrom en in caos. «Persunas cun ADHS han dentant er gronds avantats. Quai sa mussa savens pir cura ch'ellas u els en creschids. Quels umans en tranter auter blier pli creativs ed innovativs sin ils champs ch'els enconuschan.»

Umens e dunnas en pertutgads

Segund l'expert e psichiater Heiner Lachenmeier han bieras dunnas ed umens cun ADHS la tendenza d'esser perfecziunistics ed adina surchargiads. Quels umans lavurian savens enfin ch'els crodian en in burnout. I dettia dentant era quels umans cun ADHS che siemian. Quels stettian a sempre vid ina lavur e na vegnian betg giu dal flatg. L'ADHS pertutgia persunas femininas e masculinas. «Tar ils uffants dat l'iperactividad dal moviment pli fitg en egl che l'iperactividad dals patratgs. I dat omaduas variantas tar ils buobs e tar las buobas.» Tar bliers tscheschia l'iperactividad dal moviment sco creschids. Ma l'ADHS restia tar persunas creschidas, declera Heiner Lachenmeier. Tar ils creschids dependia

fitg co ch'els gajan enturn cun lur disposiziun da ADHS. Quellas persunas che tutgian tar ils semiaders ristgian pli tgunsch da vegnir sut las rodas che quellas che tutgian tar ils iperactivs.

Impurtant è da savair

«Impurtant è da savair sch'ins è pertutgà da l'ADHS. Ed impurtant è er da savair co ch'ins funcziunescha cun ADHS», di Heiner Lachenmeier. «Lu pon ins viver bain cun quai.» Senza in accompagnament possia l'ADHS manar pli tard a malsognas secundaras sco depressiuns u malsognas da tema.

Il referat da Heiner Lachenmeier cun la discussiun al podi è mardi saira, ils 4 d'avrigl 2023 a las 19.00 a Cuira en il B12.

L'expert da ADHS Heiner Lachenmeier

Heiner Lachenmeier è medi spezialisà da psichiatria e psicoterapia. El ha ina atgna pratica ad Affoltern am Albis. Ultra da quai lavura el sco coach ed è autur da numerus cudeschs davart il tema ADHS. Heiner Lachenmeier chatta la noziun ADHS nunadattada. Empè da quai propona el la designaziun «UMIF», «Unusual Management of Information and Functions». Ella duai mussar che las infurmaziuns tar quella e quel ch'è pertutgà da ADHS vegnan elavuradas auter che tar in uman senza ADHS. (fmr/mg)

Contribuziuns e quint

Cumin da primavaira dals burgais da Domat

CLAUDIO WILLI

Il president *Ursin Fetz* ha pudì beneventar en la Sentupada passa tschient persunas a la radunanza da primavaira tradiziunala, il Cumin da la Vischnanca burgaisa da Domat/Ems. El ha menziunà che la radunanza vegnia fatga per rumantsch, las dumondas dentant adina era per tudestg. En il center: il quint 2022, l'utilitad dals burgais, dumondas ed infurmaziun tar naturalisaziun.

Quint anc cun gudogn

Il cassier *Sergio Maissen* preschenta il quint annual che serra tar in retgav da ca. in milliun francs cun in pitschen plus da 33 500 francs. Pervi dals plans da bajegiar, ensemen cun la vischnanca politica, avdanzas per vegls en la Via Baselgia, vegnia il quint a serrar ils proxims onns main positiv. L'emprima etappa, quella da sbuvar abitaziuns veglias, saja a fin. Il vicepresident *Andri Jörger* ha mussà maletg.

En furma d'ina buttiglia Emscher Blauburgunder «Tuma Casté», han ins surdà l'utilitad dals burgais. Il quint e l'utilitad dals burgais en vegnids approvads.

Padel-tennis e pumptrack

Ina incumbensa impurtanta da la vischnanca burgaisa è il sustegn da las organizaziuns culturali e da sport. Quellas en vegnidas sustegnidas cun 470 000 francs. La cussegliera *Franziska Willi* ha preschentà dumondas actualas. Il club da tennis vules realisar en Vial in indriz da padel-tennis. Il project custass 220 000 francs. La radunanza contribuescha persunter 30 000. *Josef Willi* ha engrazià en il num dal club da tennis per il sustegn da quest sport e l'offerta da piunier en il chantun.

Er approvà ha la radunanza ina dumonda dad 11 000 francs da l'uniun *Amedes Trail Hunter*. Questa maina dapoi 2017 il pumptrack che la vischnanca burgaisa ha sustegnì lezza giada cun

80 000 francs. Uss dovri sanaziuns ed adattaziuns. En num da l'uniun ha *Mario Schütz* engrazià per il sustegn.

Acziun da naturalisaziun

La cussegliera burgaisa *Petra Hörler-Theus*, presidenta da la cumissiun da naturalisaziun, ha infurmà il cussegl da l'acziun planisada che va dal 1. da zercladur fin ils 31 da december. Persunas che vulan vegnir naturalisadas pajan ina pauschala da 200 francs per taxas communalas. Quai ina resposta a bieras dumondas. En la part istorica ha *Theo Haas* raschunà dal bajetg dal lieu da sentupada, la Sentupada, ch'è vegnida inaugurada avant 20 onns. Fotografias mussan in vitg en transfurmaziun e co che vegl ha fatg plaz per nov – sco oz, en la Via Baselgia.

En la Via Baselgia en il center da Domat vegn fatg plaz per abitaziuns da vegls.

FOTO ANDRI JÖRGER